

فهرست مطالب

۲.....	خرید و فروش و اقسام آن
۲.....	شرایط خرید و فروش
۳.....	آداب خرید و فروش
۴.....	احکام خرید و فروش (۱)
۴.....	استفتانات
۶.....	خرید و فروش (۲)
۶.....	احکام معامله نسیه
۷.....	شرایط معامله سلف
۷.....	احکام معامله سلف
۷.....	زکات
۸.....	حد نصاب زکات
۸.....	نصاب غلات
۹.....	مقدار نصاب غلات
۹.....	گوسفند
۱۰.....	گاو
۱۰.....	شتر
۱۱.....	احکام زکات
۱۲.....	استفتانات
۱۳.....	خمس
۱۴.....	منفعت کسب
۱۵.....	سال خمسی
۱۵.....	چند مساله در باب خمس
۱۶.....	خمس سرمایه
۱۶.....	خمس معدن
۱۶.....	نصاب معدن
۱۶.....	نصاب گنج
۱۷.....	مال حلال مخلوط به حرام
۱۷.....	جوهری که با غواصی به دست آمده است
۱۸.....	غنیمت
۱۸.....	زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد
۱۸.....	پیامدها خمس ندادن
۱۹.....	استفتانات

خرید و فروش و اقسام آن

۱) واجب ۲) حرام ۳) مستحب ۴) مکروه ۵) مباح
واجب: تلاش برای تحصیل مخارج زندگی، واجب است و کسانی که به جز از راه خرید و فروش نتوانند مخارج خورد را تامین کنند، واجب است با خرید و فروش خرج زندگی خود را به دست آورند و محتاج دیگران نشوند^۱.

حرام: خرید و فروش نجاسات مگر در زمانی که استثنا وجود دارد؛ مثل:

- فروش خون برای درمان بیمار حرام می‌باشد.
- خرید و فروش چیزهایی که منافع معمولی آن حرام است مثل ابزار قمار.
- خرید و فروش چیزی که از راه قمار یا دزدی به دست آمده حرام است.
- معامله‌ای که در آن ربا باشد.
- خرید و فروش کتاب‌های گمراه کننده.
- فروش سلاح یا چیز دیگر به دشمنان اسلام که موجب تقویت آن‌ها علیه مسلمانان می‌شود^۲.

مستحب: خرید فروش برای توسعه در مخارج خانواده و زندگی خود و نفع رساندن به مسلمانان مستحب است. مثلاً: کشاورزی که با کاشتن محصول خرج خود را در می‌آورد، چنان چه به خرید و فروش بپردازد تا از این راه بتواند به مستمندان کمک کند ثواب دارد^۳.
مکروه: معامله با مردم پست - خرید و فروش بین اذان صبح و طلوع آفتاب - برای خریدن کالایی که دیگری می‌خواهد بخرد وارد معامله او شدن^۴.

مباح: چنان چه خرید و فروش اقلام چهارگانه قبل (حرام، واجب، مستحب، مکروه) را نداشته باشد مباح است؛ مثل: اکثر خرید و فروش‌هایی که در روز صورت می‌گیرد.

شرایط خرید و فروش

- ۱) خریدار و فروشنده قصد معامله را داشته باشند؛ پس اگر به شوخی بگوید: «این کالا را فروختم» معامله باطل است.
- ۲) فروشنده و خریدار با اختیار معامله کنند و کسی آن‌ها را مجبور نکرده باشد.
- ۳) فروشنده کالای مورد معامله را مالک باشد و خریدار هم قیمت آن را مالک باشد و یا اختیار معامله را داشته باشد؛ (مثلاً خریدار باید پولی را که می‌خواهد با آن جنس بخرد را در اختیار داشته باشد حالا چه صاحب آن پول باشد، چه از کسی پول قرض گرفته باشد).

۱. توضیح المسائل _ مساله ۲۰۵۳

۲. تحریر الوسیله _ کتاب الکاسب و المتاجر _ ص ۴۹۳ _ م ۹، ۱۱، ۱۵

۳. توضیح المسائل امام _ مساله ۲۰۵۳

۴. توضیح المسائل _ مساله ۲۰۵۴

- ۴) شیء مورد معامله معلوم باشد یعنی اگر کالا هست، باید وزن، پیمان، مقدار، مترایز و... آن معلوم باشد.
- ۵) اگر شیء مورد معامله خصوصیتی دارد که به سبب آن رغبت مردم به خرید آن فرق می‌کند، یعنی ممکن است نخرند یا ارزان تر یا گران تر بخرند باید معین گردد؛ مثلاً: اگر کسی گندم می‌فروشد و گندمش برای سال گذشته است و خریدار این را نمی‌داند و اگر بفهمد گندم کهنه است یا نمی‌خرد یا ارزان تر می‌خرد، باید فروشنده آن را به خریدار گوشزد نماید.
- ۶) فروشنده و خریدار باید قدرت تحویل کالا و پرداخت قیمت را داشته باشند؛ پس فروش مال به سرقت رفته درست نمی‌باشد.
- ۷) دیگری یا حق ثالث در آن جنس و یا عوض آن حقی نداشته باشد؛ پس چیزی را که فرو گذاشته شده است بدون اجازه فرو گیرنده نمی‌تواند بفروشد.

آداب خرید و فروش

مستحبات

- ۱) بین مشتری‌ها در قیمت فرق نگذارد.
- ۲) در قیمت جنس سخت‌گیری نکند؛ مثلاً اگر مشتری از فروشنده خواست که تخفیف دهد فروشنده این کار را انجام دهد.
- ۳) در صورتی که طرف معامله چه فروشنده و چه خریدار از معامله پشیمان شد و تقاضای فسخ معامله را کرد، از او بپذیرد و این کار را در اصطلاح «اقاله» می‌گویند؟

مکروهات

- ۱) تعریف کردن از کالا
- ۲) بدگویی کردن مشتری از کالای فروشنده
- ۳) قسم راست خوردن. (قسم دروغ خوردن حرام است).
- ۴) قبل از همه برای خرید و فروش وارد بازار شود و دیرتر از همه خارج گردد.
- ۵) وزن کردن و متر کردن کالا وقتی وزن کردن را خوب نمی‌دانند؛ مثلاً: کالایی هست که عرف مردم آن را در کیسه‌ای و به اندازه همان کیسه می‌خرند و پول

۵. توضیح المسائل _ م ۲۰۸۱-۲۰۹۰

۶. تحریر الوسیله _ امام خمینی _ کتاب مکاسب و المتاجرم ۲۲

معینی در برابر آن کیسه می‌دهند و عرف نیست که آن را وزن کنند و بعد بخزند و حق این کار را بد می‌دانند اگر فروشنده این کالا را وزن کند کار مکروه انجام داده است.

۶) تقاضای کم کردن قیمت پس از معامله.^۷

احکام خرید و فروش (۱)

۱) فروختن و اجاره دادن خانه یا چیز دیگر برای استفاده ی حرام، کار حرامی است و معامله هم باطل است؛ مثلا کسی مغازه‌اش را برای فروش مشروبات الکلی اجاره دهد.^۸

۲) خرید و فروش، نگه داری، نوشتن، خواندن، و درس دادن کتاب های گمراه کننده حرام است، مگر زمانی که برای هدفی صحیح باشد؛ مثلا برای پاسخ دادن به اشکال آن‌ها.^۹

۳) مخلوط کردن جنسی که می‌فروشد یا چیزی که ارزش ندارد یا چیزی که ارزش آن کم است، که به آن «غش» می‌گویند و حرام است، مثل آن که برنج اعلا را با غیر اعلا مخلوط کند و به عنوان برنج خوب بفروشد و یا مثلا آب را با شیر مخلوط کند.^{۱۰}

۴) جنس وقف شده را نمی‌توان فروخت مگر در صورتی که خراب شده باشد و قابل استفاده نباشد؛ مانند: فرش مسجدی که برای آن مسجد یا سایر مساجد قابل استفاده نباشد.^{۱۱}

۵) خرید و فروش خانه یا چیز دیگری که به کسی دیگر اجاره داده شده، اشکال ندارد، ولی استفاده در مدت اجاره، حق اجاره کننده است. (مثلا: شخصی منزلی را به مدت یک سال اجاره کرده است، صاحب خانه، خانه را دو ماه پس از قرارداد، می‌فروشد این عمل بلا اشکال است ولی صاحب خانه باید به مستاجر اجاره دهد تا از خانه تا پایان قرارداد استفاده کند.^{۱۲}

۶) خرید و فروش دو کالای همجنس که با وزن و پیمانه به فروش می‌رسند به مقدار بیشتر «ریا» و حرام است. مثلا یک تن گندم بدهد و یک تن و دویست کیلوگرم بگیرد.^{۱۳}

۷. همان

۸. همان_ م ۱۰

۹. همان_ م ۱۵

۱۰. توضیح المسائل امام خمینی_ م ۲۰۵۵

۱۱. توضیح المسائل امام خمینی_ م ۲۰۹۴

۱۲. همان_ م ۲۰۹۶

۱۳. همان_ م ۲۰۷۲ و ۲۲۸۳ البته توضیح مسئله ربا را در بخش های بعدی مبسوط می‌دهیم.

استفتائات

آیت الله بهجت

سوال: اگر شخصی دارای بیماری باشد و رو به موت نیز باشد و معامله انجام دهد حکمش چیست؟

جواب: معامله صحیح می باشد^{۱۴}.

آیت الله سیستانی

سوال: آیا فروشنده عیب موجود در کالا را باید به خریدار بگوید؟ در صورتی که نگوید حکم عمل وی به معامله چه خواهد بود؟

جواب: اگرچه مخفی کردن عیب جایز نیست ولی اظهار آن هم لازم نیست و بعد از ظهور عیب، خریدار حق فسخ معامله را دارد^{۱۵}.

آیت الله خامنه‌ای

سوال: آیا حیوانات آبری حرام گوشت، اگر زنده از آب بیرون آورده شوند، حکم مردار را دارند و خرید و فروش آن‌ها حرام است؟ آیا خرید و فروش آن‌ها برای تغذیه غیر انسان، مثل پرندگان و حیوانات و برای استفاده‌های صنعتی جایز است؟

جواب: اگر این حیوانات از انواع ماهی بوده و زنده از آب بیرون آورده شوند و در خارج از آب بمیرند مرداب محسوب نمی‌شوند، به هر حال چیزی که برای خوردن حرام است، خرید و فروش آن برای خوردن نیز جایز نیست هر چند خریدار، خوردن آن را حلال بداند ولی اگر غیر از خوردن، منافع عقلایی حلال مثل استفاده‌های پزشکی یا صنعتی و یا تغذیه پرندگان و چارپایان و مانند آن را داشته باشند، خرید و فروش آن به قصد مزبور اشکال ندارد^{۱۶}.

آیت الله نوری همدانی

سوال: خرید و فروش موارد زیر چه حکمی دارد؟

- ۱) تیغ، ماشین خود تراش با عدم اطمینان به مصرف حرام،
 - ۲) مجسمه یا صابون یا چیزی که بر آن مجسمه دارد،
 - ۳) لوازم آرایش زنانه توسط مرد،
 - ۴) پیه یا چربی حیوانی که از خارج وارد شده است، جهت تهیه صابون (میته و انتفاع برای منافع مطله)،
 - ۵) الکل صنعتی و سفید با احتمال استفاده سوء برخی دریافت کنندگان
- جواب: از ۱ تا ۵ همه جایز است^{۱۷}.

۱۴. استفتائات آقای بهجت - شماره ۴۱۶۷

۱۵. استفتائات آقای سیستانی - شماره ۸۲۰

۱۶. اجوبه استفتائات مقام معظم رهبری - شماره ۱۰۹۳

۱۷. استفتائات آیت الله نوری همدانی - شماره ۵۶۹

امام خمینی (ره)

سوال: از آن جایی که استفاده کردن از طلای زرد برای مردان حرام است خرید و فروش انگشتر طلا برای مردان، توسط طلا فروش چه حکمی دارد؟
جواب: جایز نیست^{۱۸}.

خرید و فروش (۲)

هنگام خرید و فروش خریدار و فروشنده ممکن است مال و قیمت آن را نقداً تحویل دهند یا به زمان دیگری موکول نمایند. بنابراین معامله از این جهت ممکن است چهار حالت زیر را دارا باشد:

- ۱) کالا نقد و قیمت هم نقد: یعنی فروشنده در حین معامله مال را می‌دهد و خریدار هم قیمت را پرداخت می‌کند، که به آن «معامله نقدی» می‌گویند.
- ۲) کالا نسیه و قیمت نسیه: یعنی صیغه معامله را اجرا می‌کنند و تحویل قیمت و کالا را به آینده موکول می‌کنند چنین معامله را «معامله دین به دین» می‌گویند.
- ۳) کالا نقد و قیمت آن نسیه: یعنی فروشنده کالا را تحویل می‌گیرد که قیمت آن را بعداً بپردازد که به آن «معامله نسیه» می‌گویند.
- ۴) کالا نسیه و قیمت نقد: یعنی خریدار قیمت کالا را می‌پردازد تا در آینده جنسی را تحویل بگیرد که به آن «معامله سلف» می‌گویند^{۱۹}.

احکام معامله نسیه

- ۱) در معامله نسیه باید مدت کاملاً معلوم باشد. پس اگر جنسی را بفروشد که قیمت آن را هر وقت از سفر برگشت بگیرد، چون مدت آن کاملاً مشخص نشده معامله باطل است^{۲۰}.
- ۲) اگر جنسی را نسیه بفروشد بعد از تمام شدن مدت قرار گذاشته شده می‌تواند پول را مطالبه کند اما اگر خریدار توان پرداخت را نداشت باید به او مهلت دهد^{۲۱}.
- ۳) اگر به کسی که قیمت جنسی را نمی‌داند مقداری نسیه دهد و قیمت را به او نگوید معامله باطل است، ولی اگر به کسی که قیمت نقدی جنسی را می‌داند نسیه بدهد و گران‌تر حساب کند؛ مثلاً بگوید: جنسی را که به تو می‌دهم تومانی یک ریال از قیمتی که نقد می‌فروشم، با تو گران‌تر از قبل حساب می‌کنم اشکال ندارد^{۲۲}.

۱۸. استفتائات امام خمینی- ج ۲- ص ۸- سوال ۱۴

۱۹. توضیح المسائل امام خمینی- م ۲۱۰۴ و ۲۱۱۰- تحریر الوسیله- ج ۱- کتاب البیع ص ۵۳۵ و ۵۳۹ و ۵۴۳

۲۰. توضیح المسائل- مسئله ۲۱۰۵

۲۱. توضیح المسائل امام خمینی- م ۲۱۰۷

۲۲. همان- م ۲۱۰۸

۴) اگر در معامله نسیه، فروشنده در ضمن شرط کند که اگر مشتری زودتر از وقت معین قیمت را پرداخت کرد، مقداری از آن را کم کند، اشکال ندارد.^{۲۳}

شرایط معامله سلف

- ۱) معامله سلف در صورتی صحیح است که دارای شرایط زیر باشد:
- ۲) خصوصیتی که در قیمت جنس تاثیر دارد، مشخص نمایند.
- ۳) قبل از جدا شدن خریدار و فروشنده، خریدار تمام قیمت را به فروشنده بدهد یا به مقدار آن از فروشنده طلب کار باشد.
- ۴) مدت مشخص باشد.
- ۵) وقتی برای تحویل جنس قرار می‌گذشته می‌شود، زمانی نباشد که جنس نایاب شده باشد؛ مثلاً بگوید در اسفند ماه ده کیلو گیلاس تازه به شما می‌دهم درست نیست، چون در آن زمان، گیلاس وجود ندارد.
- ۶) بنا بر احتیاط واجب محل تحویل جنس را معین کنند ولی اگر از حرفهای آنان محل تحویل مشخص نباشد لازم نیست اسم آن جا را بگویند.
- ۷) در صورتی که جنس، وزنی یا پیمانه ای است، وزن یا پیمانه را مشخص نمایند.^{۲۴}

احکام معامله سلف

- ۱) اگر فروشنده در معامله سلف، جنسی غیر از آن چه در قرارداد معین شده، یا جنسی پست تر را تهیه نماید، مشتری می‌تواند آن جنس را قبول نکند، ولی اگر به همان راضی شد بلا مانع است.
- ۲) جنسی که به سلف فروخته می‌شود، اگر در زمان تحویل، نایاب شود و فروشنده نتواند آن را تهیه کند، مشتری حق فسخ معامله را دارد ولی می‌تواند منتظر بماند تا تهیه نماید.^{۲۵}

زکات

یکی از وظایف مهم اقتصادی مسلمانان، پرداخت زکات است، در اهمیت زکات همین بس که در قرآن مجید پس از نماز آمده و نشانه ایمان و عامل رستگاری شمرده شده است.^{۲۶} در روایات متعدد از معصومین آمده است: «کسی که از پرداخت زکات جلوگیری کند، از دین خارج است»^{۲۷}.

۲۳. استفتائات- ج ۲- ص ۹۰- س ۵۲

۲۴. توضیح المسائل امام خمینی- ۲۱۰۷

۲۵. همان- مساله ۲۱۱۳ و ۲۱۱۶ و ۲۱۱۷

۲۶. سوره بقره، آیه ۱۷۷ و سوره ی مومنون، آیه ۴ و سوره توبه، آیه ۱۱ و سوره حج، آیه ۷۸ و...

۲۷. وسائل الشیعه- ج ۶- ص ۱۸

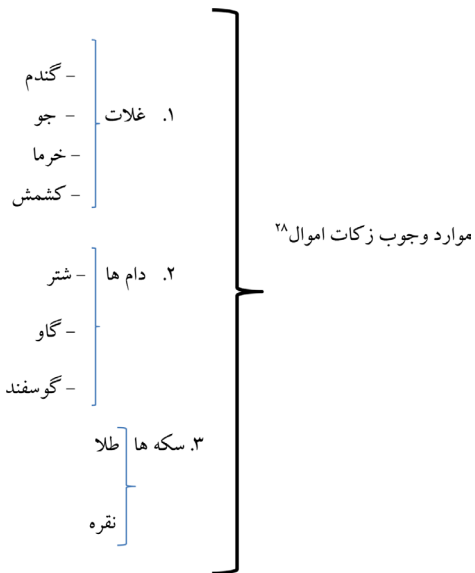
- زکات موارد دارد: یک قسم آن زکات بدن و حیات است که هر سال یک مرتبه در روز عید فطر پرداخت می‌شود و فقط به کسانی که قدرت مالی پرداخت آن را دارند، واجب است.
- قسم دیگر: زکات اموال است که به چیزهایی معینی تعلق می‌گیرد و می‌توان آن‌ها را به سه دسته تقسیم کرد:

حد نصاب زکات

زکات این موال در صورتی واجب می‌شود که به مقدار مشخصی برسد، که به آن مقدار «حدنصاب» می‌گویند، یعنی اگر محصول به دست آمده یا تعداد دام یا طلا و نقره موجود، از حد نصاب کم تر باشد، زکات ندارد.

نصاب غلات^{۲۹}

تمام غلات چهار گانه یک حد نصاب دارند که حدود ۸۵۰ کیلو گرم است، بنابراین اگر محصول به دست آمده از این مقدار کم تر باشد، زکات ندارد.^{۳۰}

۲۸. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۵۳

۲۹. نصاب دقیق غلات ۲۰۷ و ۸۴۷ کیلو گرم می‌باشد؛ برخی از فقها، گندم و جو را کمی بیشتر از این مقدار داشته‌اند؛ یعنی ۸۸۵ کیلو گرم

۳۰. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۶۴

مقدار نصاب غلات

چنان چه یکی از این غلات به حد نصاب برسد، باید مقداری از آن به عنوان زکات پرداخت شود، ولی مقدار زکات غلات بستگی به چگونگی آبیاری آن ها دارد و از این نظر می توان آن ها را به سه دسته تقسیم کرد:

- مقدار زکات محصولی که با آب باران یا رودخانه آبیاری می شود یا دیمی می باشد، $\frac{1}{10}$ می باشد.
- مقدار زکات محصولی که با دلو یا موتور پمپ آبیاری می شود، $\frac{1}{10}$ است.
- مقدار زکات محصولی که به هر دو طریق - هم با آبا باران یا رودخانه هم با آب دستی - آبیاری شده، زکات نصف آن $\frac{1}{10}$ و زکات نصف دیگر آن $\frac{1}{20}$ است.^{۳۱}

نصاب دامها و مقدار زکات آنها

گوسفند

- ۱) نصاب گوسفند چهل عدد است و زکات آن یک گوسفند است و تعداد گوسفندان تا به عدد چهل نرسد زکات ندارد.
- ۲) اگر تعداد گوسفندان به عدد صدویست و یک رسید زکات گوسفند دو عدد می شود.
- ۳) اگر تعداد گوسفندان به عدد دویست و یک رسید زکات گوسفند سه عدد می شود.
- ۴) اگر تعداد گوسفندان به عدد سیصدویک رسید بنا بر احتیاط واجب زکات گوسفند چهار عدد می شود.
- ۵) چهارصد گوسفند و بیشتر از آن به ازای هر صد گوسفند، یک گوسفند باید زکات دهد.

شماره	نصاب	مقدار زکات
۱	۱۲۱ گوسفند	۲ گوسفند
۲	۲۰۱ گوسفند	۳ گوسفند
۳	۳۰۱ گوسفند	بنابر احتیاط واجب ۴ گوسفند
۴	۴۰۰ گوسفند یا بیشتر	هر صدتای آن یک گوسفند

اگر تعداد گوسفندان از یک نصاب بگذرد و به نصاب بعدی نرسد، نصاب زکات پایین را باید بپردازد.

مثلا: کسی که ۱۱۵ گوسفند نداشته باشد، زکات آن یک گوسفند است.^{۳۲}

۳۱. همان - م ۷۱۷۵ تا ۱۸۷۹

۳۲. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۹۱۳ و ۱۹۱۴

گاو

اولین نصاب گاوی رأس است و زکات آن یک گوساله است که یک سال آن تمام شده و وارد سال دوم شده باشد؛ نصاب های بعدی بدین شرح است:

شماره	نصاب	مقدار زکات
۱	۴۰ گاو	یک گوساله ماده که وارد سال سوم شده.
۲	۶۰ گاو	دو گوساله یک ساله
۳	بیش تر از ۶۰ گاو	برای هر ۳۰ تا یک گوساله دو ساله
۴	بیشتر از ۶۰ گاو	هر ۴۰ تا یک گوساله سه ساله

برای محاسبه بیشتر از شصت گاو باید با عدد سی یا چهل یا هردو حساب کرد ولی باید طوری حساب شود که چیزی باقی نماند یا چیزی باقی می ماند از نه تا بیشتر نباشد^{۳۳}.

شتر

شتر دوازده نصاب دارد.

شماره	نصاب	مقدار زکات
۱	۵ شتر	۱ گوسفند
۲	۱۰ شتر	۲ گوسفند
۳	۱۵ شتر	۳ گوسفند
۴	۲۰ شتر	۴ گوسفند
۵	۲۵ شتر	۵ گوسفند
۶	۲۶ شتر	یک شتری که وارد سال دوم شده باشد.
۷	۳۶ شتر	یک شتری که وارد سال سوم شده باشد.
۸	۴۶ شتر	یک شتری که وارد سال چهارم شده باشد.

یک شتری که وارد سال پنجم شده باشد.	۶۱ شتر	۹
دو شتری که وارد سال سوم شده باشد.	۷۶ شتر	۱۰
دو شتری که وارد سال چهارم شده باشد.	۹۱ شتر	۱۱
برای هر چهل شتر، یک شتری که وارد سال سوم شده باشد. ^{۳۴}	۱۲۱ شتر و بیشتر	۱۲

نصاب طلا و نقره

نصاب طلا ۱۵ مثقال و نصاب نقره ۱۰۵ مثقال است و زکات هر دو $\frac{1}{۴}$ می باشد.^{۳۵}

احکام زکات

۱) آن چه برای گندم، جو، خرما و انگور خرج کرده است، مانند قیمت بذر، مزد کارگر و مزد تراکتور یا استهلاک آن را می توان از حاصل کسر کند ولی مقدار نصاب قبل از کم کردن این مخارج محاسبه می شود و اگر قبل از کسر مخارج به حد نصاب برسد، پرداخت زکات واجب شده است ولی زکات باقی مانده را می پردازد.^{۳۶}

۲) زکات دامها در صورتی واجب می شود که:

- یک سال مالک آن ها باشند، بنابراین اگر مثلا ۱۰۰ عدد گاو را خریداری کرده باشند پس از نه ماه بفروشد، زکات واجب نیست.^{۳۷}
- حیوان در تمام سال بیکار باشد، بنابراین گاو یا شتری که در کار مزرعه یا حمل بار از آن استفاده می شود، زکات ندارد.^{۳۸}
- حیوان در تمام سال بچرد و از علف بیابان بخورد، پس اگر در تمام سال یا مقداری از آن از علف چیده شده یا کاشته شده بخورد، زکات ندارد.^{۳۹}

۳) زکات طلا و نقره زمانی واجب است که به صورت سکه ای باشد که معامله با رایج باشد، بنابراین طلا یا نقره ای که بانوان به عنوان زیور آلات استفاده می کنند، زکات ندارد.^{۴۰}

۳۴. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۹۱۰

۳۵. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۹۶ و ۱۸۹۷

۳۶. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۸۰

۳۷. همان - م ۱۸۵۶

۳۸. همان - م ۱۹۰۸ - به فتوای برخی از فقها، زکات حیوان هر چند در کار در مزرعه یا حمل بار از آن استفاده می شود بنا بر احتیاط واجب، واجب است.

۳۹. همان، به فتوای برخی از فقها، حتی حیوان هایی که علف دستی می خوردند بنا بر احتیاط واجب، زکات دارند.

۴۰. همان - م ۱۸۹۹ و ۱۹۰۰

استفتائات

آیت الله بهجت تبریزی

سوال: آیا می‌شود برای کار خیر از پول زکات به مردم قرض داد؟
 جواب: قرض دادن جزو مصرف زکات نیست، اگر درمورد سبیل الله باشد درست است.
 سوال: فردی واجب الزکات می‌باشم، در حالی که خود بدهکار هستم، آیا می‌توانم آن زکات را از جهت سهم غارمین در بدهکاری خویش مصرف کنم.
 جواب: نمی‌توان زکات را از جهت سهم غارمین در بدهکاری خود مصرف کرد، همان گونه که فقیر نمی‌تواند زکاتش را خودش بردارد، هر چند می‌تواند از دیگران با وجود شرایط زکات بگیرد.
 سوال: آیا می‌توان از زکات برای تأسیس کتابخانه، خرید و نشر کتاب‌های مذهبی و اداره آن بهره گرفت؟
 جواب: بله می‌توان.^{۴۱}

آیت الله سیستانی

سوال: آیا دامدار می‌تواند بدون اجازه شریکش زکات حیوان را بدهد؟
 جواب: اگر سهم او به حد نصاب می‌رسد باید زکات خود را بپردازد.
 سوال: طلا چه ساخته شده، چه ساخته نشده باشد، ارزش مالی دارد، در چه حالت به آن زکات تعلق می‌گیرد؟
 جواب: در هر دو حالت به آن زکات تعلق نمی‌گیرد و زکات به طلائی تعلق می‌گیرد که سکه و پول رایج باشد.
 سوال: آیا به آرد گندم زکات تعلق می‌گیرد؟
 جواب: زکات به گندم تعلق می‌گیرد و اگر بعد از تعلق آرد شود؛ آن هم متعلق زکات است.
 سوال: اگر بدانیم شخصی خمس و زکات خود را نمی‌دهد؛ استفاده از اموال چنین شخصی چه حکمی دارد؟
 جواب: جایز است.^{۴۲}

آیت الله نوری همدانی:

سوال: آیا زکات به مطلق سرمایه و ثروت تعلق می‌گیرد یا به نه چیز مذکور در رساله؟
 جواب: زکات به همان اشیاء مذکور در رساله تعلق می‌گیرد.
 سوال: آیا زکات نقدین شامل اوراق نقدینه پول هم می‌شود؟
 جواب: نقدین موضوع زکات، شامل اوراق نقدی و پول نمی‌شود.
 سوال: آیا مالیات را می‌توان به جای زکات حساب کرد؟
 جواب: نمی‌توان مالیات را در عوض زکات منظور کرد.^{۴۳}

۴۱. استفتائات آیت الله بهجت- شماره ۲۳۶۲ و ۳۲۶۱ و ۳۲۵۹

۴۲. استفتائات آیت الله سیستانی- شماره ۱۳۴۸ و ۱۳۵۱ و ۱۳۵۴ و ۱۳۵۶

۴۳. استفتائات آیت الله نوری همدانی- شماره ۲۴۲ و ۲۴۳ و ۲۴۴

آیت الله جوادی آملی:

سوال: آیا سکه‌های بهار آزادی و امثال آن مصداق سکه‌های مسکوت مشمول زکات می باشد؟

جواب: سکه های بهار آزادی مشمول زکات نیست^{۴۴}.

خمس

یکی دیگر از تکالیف اقتصادی مسلمانان، پرداختن خمس است، بدین معنا که در برخی موارد باید یک پنجم مال خود را برای مصارف مشخصی بپردازند؛ آن موارد عبارتند از:

- آن چه از خرج سال زیاد بیاید. (منفعت کسب)

- معدن

- گنج

- غنائم جنگی

- جواهری که با فرورفتن در دریا به دست آید.

- مال حلال مخلوط با حرام

- زمینی که کافر ذمی^{۴۵} از مسلمان بخرد^{۴۶}.

پرداخت خمس، مانند نماز و روزه از واجبات است و تمام افراد بالغ و عاقل که مالک یکی از موارد هفت گانه باشند باید به تفصیلی که گفته می‌شود یک پنجم آن را بپردازد.

منفعت کسب

یکی از موارد هفت گانه خمس که بر اکثر افراد جامعه واجب می‌شود، خمس چیزی است که از خرج سال انسان و خانواده اش زیاد بیاید. برای روشن شدن این مساله باید به دو پرسش زیر پاسخ دهیم:

(۱) مراد از خرج سال چیست؟

(۲) آیا یک سال با ماه های قمری حساب می شود یا شمسی؟ و ابتدای آن چه وقت است؟

مخارج سال

اسلام به کسب و کار احترام گذاشته و تامین نیاز خود را بر پرداختن خمس مقدم داشته است بنابراین هر کس در طول سال می تواند تمام مخارج مورد نیاز خود را از درآمدش

۴۴. استفتائات آیت الله جوادی آملی - شماره ۱۳۴

۴۵. ذمه : عهد و پیمان، غیر مسلمانی که در ممالک اسلامی زندگی می کنند و با آنان پیمان بسته اند که مقررات اجتماعی مسلمانان را رعایت می کند و مالیات هم بپردازند و در مقابل جان و مال آن ها در امان باشد، کافر ذمی هستند.

۴۶. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۵۱

تأمین کند و در پایان سال، اگر چیزی اضافه آمد، یک پنجم آن را باید برای مصارف شخصی بپردازد و چهار پنجم آن را می تواند مصرف یا برای خود پس انداز کند. پس، مراد از مخارج تمام چیزهایی است که در زندگی خود و خانواده اش بدان نیاز دارد که به نمونه هایی از آن اشاره می کنیم:

- خوراک و پوشاک
- اثاثیه منزل مانند ظرف و فرش و..
- مخارج مهمانی
- وسیله نقلیه ای برای کسب و کار نیست.
- مخارج ازدواج
- کتاب های مورد نیاز
- آن چه در راه زیارت مصرف می کند.
- جوایز و هدایایی که به کسی می دهند.
- صدقه، نذر یا کفاره ای که پرداخت می کند^{۴۷}.

سال خمسی

انسان از اولین روز بلوغ خود باید نماز بخواند و در اولین روز ماه رمضان روزه بگیرد و پس از گذشت یک سال از اولین روز درآمدی که به دست درآورده است، خمس اضافه بر مخارج سال گذشته را بپردازد، بنابراین در محاسبه خمس، ابتدای سال، اولین درآمد و پایان آن گذشتن یک سال شمسی از آن تاریخ است.

پس ابتدای سال برای :

- کشاورز ◀ اولین محصولی است که برداشت می کند.
- کارمند ◀ اولین حقوقی است که دریافت می کند.
- کارگر ◀ اولین مزدی که می گیرد.
- مغازه دار ◀ اولین معامله که انجام می دهد^{۴۸}.

و کسی که سالیانی از بلوغ او گذشته و در این مدت درآمدهایی داشته ولی خمس نپرداخته، باید با مراجعه به مرجع تقلید خود یا نماینده وی خمس مالش را محاسبه و بدهی خود را بپردازد و همان روزی که به حساب اموال خود می پردازد اول سال خمسی او خواهد بود.

۴۷. العروه الوثقی - ج ۲ - کتاب الخمس - فصل ۱ - ص ۳۹۴

۴۸. همان - ص ۳۹۴ - م ۶۰

چند مساله در باب خمس

- ۱) اگر انسان با قناعت چیزی از مخارج سال زیاد بیاورد، باید خمس آن را بپردازد.^{۴۹}
- ۲) اگر اثاثیه ای که از درآمد بین سال پیش از پرداختن خمس آن برای منزل خریده، نیازش از آن برطرف شود، واجب است خمس آن را بدهد، مثل آن که یخچال بزرگتری بخرد و به یخچال قبلی نیاز نداشته باشد.^{۵۰}
- ۳) آذوقه ای که از درآمد سال برای مصرف سالش خریده، مانند: برنج، روغن و چای، اگر در آخر سال زیاد بیاورد باید خمس آن را بدهد.^{۵۱}
- ۴) اگر کودک غیر بالغ سرمایه ای داشته باشد و از آن سودی به دست آید، بنابر احتیاط واجب باید پس از بلوغ، خمس آن را بدهد.^{۵۲}
- ۵) جهیزیه ای که به طور متناوب تهیه می شود با دو شرط خمس ندارد:
 - نتواند یک جا جهیزیه را تهیه کند.
 - مجبور باشد که هر سال مقداری از آن را تهیه کند یا در آن محل معمولاً هر سال مقداری از جهیزیه دختر را تهیه می کنند، به طوری که تهیه نکردن آن عیب است.^{۵۳}
- ۶) مالی که به انسان برسد ولی درآمد کسب و کار نباشد، خمس ندارد؛ مانند: ارث، هدیه، جایزه، مهریه و مالی که به عنوان خمس یا زکات یا صدقه دریافت کرده است.^{۵۴}

خمس سرمایه

- ۱) سرمایه کسب و ابزار کار اگر از درآمد کسب و حقوق تهیه شده خمس دارد.^{۵۵}
- ۲) اگر زمین موات را برای کشاورزی احیا کند، اصل زمین نیز خمس دارد.^{۵۶}

خمس معدن

۴۹. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۵۶
۵۰. همان - م ۱۷۸۱ به فتوای برخی از فقها، پرداختن خمس در این صورت واجب نیست.
۵۱. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۸۰
۵۲. همان - م ۱۷۹۴ - به فتوای برخی از فقها، خمس آن واجب نیست.
۵۳. همان - ۱۷۷۷ به فتوای برخی از فقها، اگر سال از آن بگذرد خمس دارد.
۵۴. العروه الوثقی - ج ۲ - کتاب الخمس - فصل ۱ - ص ۳۸۹، السابع ص ۳۹۰ - م ۵۱ و توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۵۳ و ۱۷۵۴ به فتوای برخی از فقها، اگر در بین سال از آن استفاده نشود، باسد خمس آن را بپردازد.
۵۵. استفتانات - ص ۳۴۹ - س ۱۵ - به فتوای برخی از فقها، سرمایه کسب و ابزار کار به مقداری که برا تامین مخارج زندگی به آن نیاز است، خمس ندارد.
۵۶. همان - ص ۳۴۷ - س ۶

هرچه در عرف مردم "معدن" نامیده شود، اگر محصول آن به حد نصاب برسد خمس دارد؛ از جمله‌ی معادن می‌توان: طلا، نقره، سرب، مس، نفت، زغال سنگ، فیروزه، عقیق و نمک را نام برد.^{۵۷}

نصاب معدن

اگر قیمت آن چه از معدن به دست آمده پس از کسر مخارج به قیمت ۱۰۵ مثقال نقره یا ۱۵ مثقال طلا برسد بنابر احتیاط واجب باید یک پنجم آن به عنوان خمس پرداخت شود.^{۵۸}

گنج

گنج مالی است که در زمین یا درخت یا کوزه پنهان باشد و کسی آن را پیدا کند و طوری باشد که به آن "گنج" بگویند.^{۵۹}

نصاب گنج

اگر قیمت گنج یافت شده، پس از کسر مخارج به ۱۰۵ مثقال نقره یا ۱۵ مثقال طلا برسد، خمس دارد.^{۶۰}

گنج و محل آن

در ملک خودش یافت شود **■** مال خود اوست و باید خمس دهد.

در جایی که ملک کسی نیست، مثلا در بیابان یا کوه یافت شود **■** مال خود اوست و باید خمس دهد.

در ملک دیگران پیدا کند **■** متعلق به صاحب ملک است.

در ملکی کهنه از دیگران خریده پیدا کند:

الف) اگر بدانند از صاحبان قبلی ملک نیست، برای خود اوست و باید خمس آن را بدهد.

ب) اگر احتمال دهد که مال صاحبان قبلی ملک است، باید به آن‌ها اطلاع دهد و اگر معلوم شود مال آن‌ها نیست باید به مالکین قبل تر آن‌ها اطلاع دهد، اگر معلوم شود مال هیچ یک از آن‌ها نیست مال خود اوست و باید خمس آن‌ها را بدهد.^{۶۱}

۵۷. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۹۸

۵۸. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۹۹

۵۹. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۰۶

۶۰. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۰۸

۶۱. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۸۰۷ و ۱۸۰۹

مال حلال مخلوط به حرام

۱. اگر اموال انسان با اموال دیگران مخلوط شود، ممکن است یکی از این چهار حالت را داشته باشد:

(الف) صاحب آن معلوم و مقدار آن معلوم \blacktriangleleft باید آن مقدار را به صاحبش برگرداند.
 (ب) صاحب آن معلوم و مقدار آن نامعلوم \blacktriangleleft باید طرفین با هم کنار بیایند و راضی شوند.

(ج) صاحب آن نامعلوم و مقدار آن معلوم \blacktriangleleft باید آن مقدار را به نیت صاحبش صدقه بدهد و احتیاط واجب آن است که از حاکم شرع هم اجازه بگیرد.

(د) صاحب نامعلوم، مقدار هم نامعلوم \blacktriangleleft باید خمس آن را بپردازد و بقیه آن حلال می باشد.^{۶۲}

۲. اگر خمس مال حلال مخلوط به حرام را بدهد و بعد بفهمد که مقدار مال حرام از خمس داده شده بیشتر بوده است، چنان چه مقدار زیادی معلوم باشد، بنابر احتیاط واجب مقداری را که می داند از خمس بیشتر بوده از طرف صاحب آن صدقه بدهد.^{۶۳}

جواهری که با غواصی به دست آمده است:

اگر کسی با غواصی و فرورفتن در دریا جواهری به دست آورد و پس از کسر مخرجی که برای بیرون آوردن آن شده قیمتش به ۱۸ نخود طلا برسد، باید خمس آن را بدهد.^{۶۴}

غنیمت

اگر مسلمانان به امر امام معصوم علیه السلام با کفار جنگ کنند و چیزهایی در جنگ بدست آورند، غنیمت است؛ پس از کسر مخارج حمل و نقل و نیز مقداری که امام معصوم علیه السلام صلاح می دانند به مصرفی برسانند و کنار گذاشتن آن چه سهم خاص امام معصوم است، بقیه خمس دارد.^{۶۵}

زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد

کافر ذمی، غیر مسلمانی است که تحت شرایطی در حکومت اسلامی زندگی می کند، چنین کسی اگر زمینی را از مسلمانی خریده داری کند، باید یک پنجم آن را به صورت خمس تحویل دهد.^{۶۶}

۶۲. توضیح المسائل امام خمینی- م ۱۸۱۳ تا ۱۸۱۵

۶۳. همان- م ۱۸۱۶

۶۴. همان - م ۱۸۱۹

۶۵. همان - م ۱۸۲۸

۶۶. توضیح المسائل امام خمینی- م ۱۸۲۹

پیامدها خمس ندادن

- ۱) انسان تا خمس مالش را نداده است نمی تواند در مالش تصرف کند؛ یعنی غذایی که در آن خمس باشد نمی تواند بخورد و با پولی که خمس آن را نداده نمی تواند خرید کند.^{۶۷}
- ۲) اگر با پولی که خمسش داده نشده، خرید و فروشی انجام دهد (بدون اجازه حاکم شرع) یک پنجم آن معامله باطل است.^{۶۸}
- ۳) اگر با پولی که خمسش داده نشده، آب بخرد و با آن وضو بگیرد یا غسل کند، وضو و غسلش باطل است.^{۶۹}
- ۴) اگر با پولی که خمسش داده نشده، خانه بخرد، نماز خواندن در آن خانه حرام است.^{۷۰}
- ۵) اگر چیزی را که خمس آن داده نشده، به کسی ببخشد، یک پنجم آن چیز را مالک نمی شود.^{۷۱}

استفتائات

امام خمینی (ره)

- سوال: زن و شوهری هردو کار می کنند و درآمد دارند، آیا به پول زن هم خمس تعلق می گیرد؟
- جواب: در زاید بر آن چه در بین سال خرج زندگی کرده، خمس واجب است.^{۷۲}
- سوال: باغی را احداث کرده ام هم برای امرار معش و کسب و هم برای استفاده شخصی از میوه های آن آیا اصل درخت های میوه خمس دارد یا خیر؟ و آیا جزو رأس المال است یا خیر؟
- جواب: خمس دارد.^{۷۳}
- سوال: اگر کسی در گذشته مقلد مرجعی بوده که می گفت: سرمایه و ابزار خمس ندارد و طبق این فتوای مرجع خود خمس نداده، حال آن مرجع فوت کرده، و در حال حاضر؟ آن فرد مقلد حضرت عالی است، می خواهد بداند حال از همان سرمایه و ابزار که باقی است باید خمس بدهد یا خیر؟
- جواب: باید خمس بدهد.^{۷۴}

۶۷. همان - م ۱۷۹۰

۶۸. همان - م ۱۷۶۰ - به فتوای برخی از فقها معامله صحیح است ولی خمس آن را باید بپردازد.

۶۹. همان - م ۳۸۳

۷۰. همان - م ۱۷۲۳

۷۱. همان - م ۱۷۶۳

۷۲. توضیح المسائل امام خمینی - م ۱۷۵۳ و ۱۷۵۴

۷۳. استفتائات امام خمینی - ص ۳۴۷ - س ۷

۷۴. استفتائات امام خمینی - ج ۱ - ص ۳۷۱ - س ۷۸

سوال: دولت جمهوری اسلامی از حقوقی که به کارمندان خود می دهد مبلغی را به عنوان مالیات برداشت می کند و تنها حقوق بگیران هستند که این مالیات را می دهند آیا پرداخت مالیات از نظر شرعی جزء وجوهات حساب می شود؟ خمس یا زکات؟
جواب: مالیات، بابت وجوه شرعیه محسوب نمی شود.^{۷۵}

آیت الله مکارم شیرازی

سوال: شخصی پارچه چادری تهیه نموده، ولی به خاطر مشغله ی کاری، یا علل دیگر نتوانسته آن را برای دوختن به خیاط بدهد، و اکنون سال خمسی او فرا رسیده است، آیا خمس این چادر را باید بپردازد؟
جواب: در صورتی که به آن نیاز داشته، هر چند اتفاقاً آماده ی مصرف نشده، خمس ندارد.
سوال: کسانی که از نظر موقعیت مالی ضعیف هستند، آیا می توانند برای مخارج ازدواج پسر، یا پول تهیه ی جهیزیه ی دخترشان، پول پس انداز کنند؟
جواب: خمس به آن تعلق می گیرد، اما اگر زیاد در زحمت باشند ما خمس آن را به آن ها می بخشیم.
سوال: آیا بر مالی که صاحب اش شک دارد که خمس آن را داده یا نه، خمس تعلق می گیرد؟
جواب: احتیاط آن است که خمس آن را بپردازد.^{۷۶}

آیت الله بهجت

سوال: شخصی بین سال خمسی، مهریه ی همسر خود را می پردازد و سپس از او قرض می کند تا با آن کسب و کار کند؛ آیا باید خمس مبلغ مذکور را بپردازد؟
جواب: خیر.
سوال: آیا خرج عروسی پسر خمس دارد؟
جواب: اگر مناسب شأن، موافق اقتصاد خانواده و مخالف اسراف باشد خمس ندارد. والله العالم
سوال: آیا به پسری که نزد پدر و مادر است و حقوق خود را در اختیار آن ها می گذارد، خمس تعلق می گیرد؟
جواب: اگر هر چه دارد را به آن ها می بخشد خمس ندارد.
سوال: میوه ها و ذراعت هایی که سر سال خمسی، وقت چیدن آن ها نرسیده است، آیا باید خمس شان داده شود؟
جواب: برای آن ها می توان سال شمسی جدا گانه قرار داد و زاید بر مؤونه را تخمیس می کند.

۷۵. استفتائات - ج ۱ ص ۴۱۱ - س ۱۹۹

۷۶. استفتائات آیت الله مکارم شیرازی - شماره ۳۳۰ و ۳۳۴ و ۳۸۴

سوال: کشاورزانی که جهت کشاورزی خود ملکی خریده اند و آن ملک ابزار کار آن ها می باشد آیا به آن ملک خمسی تعلق می گیرد؟

جواب: چون ابزار کار است، خمس به آن تعلق نمی گیرد.

سوال: شخص گوسفند دار برای پرداخت خمس گوسفندان خود آیا باید قیمت آن ها را حساب کند یا محاسبه به تعداد نیز صحیح است؟

جواب: اگر سرمایه ی مورد نیاز او بوده که اصلا خمس ندارد وگرنه قیمت را حساب می کند (با فرض اختلاف گوسفندان در قیمت)

سوال: چیزی را که انسان نمی داند به آن خمس تعلق گرفته یا نه و یا نمی داند خمس آن را داده است یا نه آیا خمس دارد؟

جواب: صورت اول خمس ندارد و در صورت دوم که تعلق خمس به آن یقینی است، باید خمس بدهد.

سوال: در لابلای اثاث منزل یا کتاب ها مبلغی پول یا نظیر آن را می بینیم که شک می کنیم سال بر آن گذشته است یا خیر، آیا باید خمس آن را داد؟

جواب: اگر معلوم نشد، خمس ندارد.

سوال: وظیفه زن و فرزند کسانی که خمس بدهکارند و پرداخت نمی کنند در مصرف اموال و غذا ها چیست؟

جواب: تا علم به بودن خمس در مال مورد ابتلا ندارد، تصرف در آن ها مانعی ندارد.^{۷۷}

آیت الله سیستانی

سوال: آیا می شود از خمس امسال، مال پارسال را داد؟

جواب: مانعی ندارد و اگر مالی که می خواهد خمس آن را بدهید موجود است، باید ربع آن را به عنوان خمس بدهید.

سوال: آیا هنوز ثبت نام حج تمتع که سال آن گذشته باشد، خمس دارد؟

جواب: اگر حج به آن مستقر نبوده، خمس دارد.

سوال: آیا خرید ماشین و موبایل می تواند جزو مخارج سالیانه به حساب آمد یا خیر؟

جواب: در صورت نیاز جزء هزینه های سال به حساب می آیند، در صورتی که قبل از گذشت سال خریداری شود.

سوال: من دو سال پیش مقداری طلا خریدم و برای استفاده آن ها را در اختیار مادرم گذاشتم آیا باید خمس آن ها را پرداخت کنم؟

جواب: بر شما واجب نیست.

۷۷. استفتائات آیت الله بهجت تبریزی- شماره ۳۴۹۴ و ۳۴۹۵ و ۳۵۱۰ و ۳۵۹۱ و ۳۵۹۹ و ۳۶۱۶

۳۷۴۸ و ۳۷۵۲ و ۳۷۶۱

سوال: من حدود یک سال پیش تعدادی کتاب خریدم ولی از آن ها استفاده نکردم، آیا باید خمس آن ها را بپردازیم؟
 جواب: خمس قیمت فعلی آن ها را لازم است بپردازید.^{۷۸}

آیت الله خامنه ای

سوال: آیا قرضی که برای حج تمتع گرفته می شود باید خمس آن داده شده باشد؟ و بعد از پرداخت خمس، باقی مانده آن برای مخارج حج پرداخت شود؟
 جواب: مالی که قرض گرفته می شود، خمس ندارد.

سوال: چند سال پیش، از بانک وام گرفته و آن را به مدت یک سال به حساب بانکی ام واریز کردم، و بدون آن که موفق به استفاده از آن وام شوم هر ماه قسط آن را می پردازم، آیا به این وام، خمس تعلق می گیرد؟

جواب: خمس آن مقدار از وام مزبور که اقساط آن را تا سه سال خمسی از منفعت کسب خود پرداخت کرده اید، واجب است.

سوال: اگر شخصی مبلغی را قرض گیرد و نتواند آن را قبل از آن سال ادا کند، آیا پرداخت خمس آن بر عهده قرض دهنده است یا قرض گیرنده؟

جواب: بر قرض گیرنده خمس مال قرضی واجب نیست، ولی قرض دهنده اگر مال قرضی را از درآمد سالیانه کارش و قبل از پرداخت خمس قرض داده است، در صورتی که بتواند تا آخر سال قرضش را از بدهکار بگیرد، واجب است که هنگام رسیدن سال خمسی اش، خمس آن را بپردازد و اگر نتواند قرض خود را تا پایان سال بگیرد، فعلا پرداخت خمس بر او واجب نیست، لکن هر وقت آن را وصول کرد باید خمس آن را بدهد.

سوال: تاخیر پرداخت خمس تا سال آینده چه حکمی دارد؟

جواب: تاخیر پرداخت خمس از سال خمسی با سال دیگر جایز نیست، هر چند وقت آن را بپردازد ادای بدهی حاصل می شود، و مکلف پس از رسیدن سال خمسی تا خمس مالش را نداده، نمی تواند در آن تصرف کند و اگر در آن قبل از پرداخت خمس تصرف کند، مقدار خمس آن را ضامن است و چنان چه با عین مال غیر مخمس کالا یا زمین و یا مانند آن ها بخرد، معامله در مقدار خمس فضولی و موقوف به اجازه ولی امر خمس است، که پس از اجازه ولی امر، خمس آن کالا یا زمین را به قیمت فعلی محاسبه کند و آن را بپردازد.

سوال: از آن جا که تا کنون ازدواج نکرده ام، آیا جایز است مقداری از مالی را که در حال حاضر دارم، برای هزینه هایی که در آینده به آن ها نیاز دارم، پس انداز کنم؟

جواب: پس انداز درآمد سال اگر برای هزینه ازدواج در چند ماه آینده باشد، به نحوی که اگر خمس آن را بپردازد، نتواند تمام هزینه ازدواج را تامین کند، خمس ندارد.^{۷۹}

۷۸. استفتائات آیت الله سیستانی - شماره ۷۳۳ و ۷۳۵ و ۷۳۷ و ۷۳۹ و ۷۴۳ و ۷۴۵

۷۹. استفتائات آیت الله خامنه ای - شماره ۸۶۶ و ۸۶۸ و ۸۷۱ و ۹۷۶ و ۹۷۸

آیت الله جوادی آملی

سوال: آیا هزینه تعمیر منزل که از پول بین سال تامین می شود، مشمول خمس می شود؟
 جواب: پولی که در اثنای سال، صرف تعمیرات لازم می شود، خمس ندارد
 سوال: بنده در دوران دانشجویی وام های تحصیلی و هدایای پدرم را پس انداز و به تدریج خرج کرده ام. با توجه به این که یقین ندارم بر آن مبالغ سال (خمس) گذشته باشد آیا خمس بر آن تعلق می گیرد؟
 جواب: اگر سال مالی معین باشد و معلوم نباشد که هزینه بعد از گذشت سال بود، خمس ندارد.^{۸۰}

امیرمؤمنان علی علیه السلام می فرماید: ای گروه تاجران!

ابتدا فقه، سپس تجارت،

ابتدا فقه، سپس تجارت،

ابتدا فقه، سپس تجارت،

به خدا سوگند [نفوذ] را در میان این امت از راه رفتن مورچه بر سنگ صاف نامحسوس تر است

با تشکر فراوان از گروه جهادی، جهادگران پیشگام که در تهیه و تدوین این جزوه کمال همکاری را داشتند

